

<https://doi.org/10.26565/2786-4995-2026-1-17>

УДК 336.77:631.1

Андрос Світлана

*доктор економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник
відділу фінансово-кредитної та податкової політики
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
03127, Україна, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10*

e-mail: andros.sv@ukr.net

ORCID ID: [0000-0001-5561-901X](https://orcid.org/0000-0001-5561-901X)

Подюков Андрій

АТ Агропросперіс Банк

*член Правління, головний ризик-менеджер
03124, Україна, м. Київ, б-о Гавела, 6, корп. 3*

e-mail: a.podyukov@hotmail.com

ORCID ID: [0009-0001-9956-6228](https://orcid.org/0009-0001-9956-6228)

Сільськогосподарський кредит як механізм фінансової підтримки екологічної трансформації та економічного зростання підприємств агропромислового комплексу

Анотація. У статті досліджується роль сільськогосподарського кредиту як інструменту, що сприяє одночасному забезпеченню економічного зростання та екологічної трансформації підприємств агропромислового комплексу (АПК).

Вступна частина В умовах глобальних кліматичних викликів та посилення вимог до сталого розвитку, кредитні механізми розглядаються не лише як джерело поповнення обігових коштів, а як ключовий важіль «зеленої» трансформації виробничих процесів. Автори обґрунтовують необхідність інтеграції екологічних критеріїв у процеси фінансування для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності аграрного сектору.

Постановка проблеми. Попри необхідність переходу до сталого розвитку, підприємства АПК мають обмежений доступ до «зеленого» фінансування. Існуючі кредитні механізми переважно орієнтовані на поточну ліквідність, а не на довгострокову екологічну модернізацію. Це створює розрив між вимогами екологічної трансформації та реальними фінансовими можливостями аграріїв, що гальмує як їхнє економічне зростання, так і впровадження інновацій.

Нерозв'язані аспекти. Залишаються недостатньо опрацьованими питання оцінки «зелених» ризиків при кредитуванні та відсутність дієвих стимулів для банків щодо фінансування екологічних проєктів в АПК. Також бракує чітких методичних підходів до визначення ефективності кредиту як інструменту саме екологічної, а не лише фінансової трансформації.

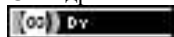
Метою статті є наукове обґрунтування ролі сільськогосподарського кредиту як системного фінансового важеля, що забезпечує перехід аграрного сектора до моделі сталого розвитку та стимулює довгострокове економічне зростання через запровадження екологічно ефективних технологій.

Основний матеріал. Об'єктом дослідження є процес залучення сільськогосподарського кредиту як фінансового важеля екологічної трансформації та економічного розвитку підприємств АПК. Обґрунтовано, що доступне довгострокове фінансування не лише мінімізує екологічні ризики, а й сприяє підвищенню операційної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств. Проаналізовано системи державної підтримки, включаючи пільгове кредитування та субсидування відсоткових ставок, які є каталізатором інвестиційної активності. Досліджується роль кредитних механізмів у забезпеченні динамічного розвитку аграрного сектору та їхній вплив на макроекономічні показники.

Висновки. Доведено, що сільськогосподарський кредит є критичним ресурсом для екологічної модернізації АПК. Встановлено, що перехід до «зеленого» кредитування забезпечує синергію екологічної стійкості та прибутковості підприємств. Запропоновано інтегрувати екологічні критерії в кредитну політику банків та посилити державну підтримку відсоткових ставок для стимулювання сталих інновацій.

Ключові слова: АПК, державне фінансування, екологічна трансформація, економічне зростання, пільгове кредитування, сільськогосподарський кредит, сталий розвиток, фінансові інструменти, фінансовий механізм, фінансові ризики, фінансова підтримка.

Рис.: 1; табл.: 1; бібл.: 25.

Для цитування: Андрос Світлана, Подюков Андрій. Сільськогосподарський кредит як механізм фінансової підтримки екологічної трансформації та економічного зростання підприємств агропромислового комплексу. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. №1(20)2026. С. 240-253. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2026-1-17>

Вступ (Introduction). В умовах глобальної кліматичної нестабільності та виснаження природних ресурсів агропромисловий комплекс (АПК) стикається з необхідністю радикальної зміни парадигми розвитку. Перехід від екстенсивних методів господарювання до моделі сталого «зеленого» зростання стає не просто екологічним імперативом, а й умовою збереження міжнародної конкурентоспроможності. Однак масштабна екологічна трансформація — впровадження технологій точного землеробства, регенеративного сільського господарства та систем замкнутого циклу – пов'язана з високими капітальними витратами та тривалими термінами окупності.

У цій системі координат сільськогосподарський кредит виступає не просто як фінансовий інструмент, а й як фундаментальний каталізатор структурних змін. Традиційні механізми кредитування нині активно доповнюються пільговими програмами «зеленого» фінансування, де відсоткові ставки та умови безпосередньо корелюють з екологічною ефективністю позичальника. Таким чином, кредит виконує подвійну функцію: він знімає фінансові бар'єри для впровадження інновацій та водночас створює економічні стимули для відповідального природокористування.

Особливою актуальності в даний час набуває інтеграція кредитних механізмів із заходами державної підтримки. В умовах жорсткої грошово-кредитної політики та волатильності ставок, програми пільгового кредитування стають ключовим інструментом вирівнювання міжгалузевої конкуренції, дозволяючи аграрному сектору зберігати інвестиційну привабливість. Що більше, через мультиплікатор автономних витрат розвиток кредитування в сільському господарстві ініціює попит на продукцію суміжних галузей – від сільськогосподарського машинобудування до біотехнологій та ІТ-сервісів.

Проте ефективне використання кредиту як інструменту зростання потребує розв'язання низки фундаментальних суперечностей, пов'язаних із борговою стійкістю сільгоспвиробників, розвитком систем агрострахування та цифровізацією кредитного процесу. Таким чином, дослідження механізмів сільськогосподарського кредитування в контексті їхнього впливу на динаміку та якість економічного зростання є критично важливим завданням для сучасної економічної науки, що визначає довгострокові перспективи національного розвитку.

Літературний огляд (Literature review). Теоретичні та практичні аспекти кредитування сільського господарства перебували у фокусі уваги багатьох зарубіжних учених. Наукова думка у галузі аграрних фінансів пройшла еволюцію від визнання кредиту простим ресурсом до його інтерпретації як складного інструменту макроекономічного регулювання.

Проблема сільськогосподарського кредиту характеризується багатоаспектністю та глибокою теоретичною базою, що охоплює як класичні економічні навчання, так і сучасні прикладні дослідження. Ступінь наукової розробленості можна класифікувати за такими ключовими рівнями:

1. Інституційний підхід та критика субсидування. Значний внесок зробила Огайська школа аграрних фінансів. Так, Д. В. Адамс та Дж. Д. фон Пішке [1] висунули революційну для свого часу тезу про те, що дешеві державні кредити часто не доходять до дрібних фермерів, а акумулюються великими елітами. У свою чергу П. Аді, К. Хофф та Дж. Е. Стігліц наголошували, що кредит – інструмент, який може стимулювати як зростання, так і призвести до боргової пастки, якщо інституційне середовище (права власності, суди) не розвинене [2, 3].

2. Кредит як фактор технологічної дифузії та модернізації. У 2020–2025 рр. акцент змістився на вивчення кредиту як драйвера Agriculture 4.0. Дослідники С. Вольферт та інші [4] розглядають кредит як обов'язкову умову для цифровізації АПК. На думку Флоріна Греку та інших [5], без зовнішнього фінансування розрив у продуктивності між «цифровими» та «традиційними» господарствами стає непереборним бар'єром для зростання аграрного сектору.

3. Концепція фінансової інклюзивності та мікрофінансування. Нобелівські лауреати А. В. Банерджі та Е. Дюфло [6] у своїх емпіричних роботах досліджують поведінкові аспекти агрокредитування. Вони доводять, що для економічного зростання сільської місцевості важливий як обсяг грошей, так й дизайн кредитного продукту (гнучкість графіків виплат, корелюючий з циклом врожаю).

4. Сучасний вектор: «Зелені» фінанси. У роботах К. Аддай та інших [7] домінує концепція «стійкого фінансування». Хіранья Джаядева та Джоші Г. Харіш [8] доводять, що 2025 р. сільськогосподарський кредит стає інструментом переходу до низьковуглецевої економіки. Кредитні установи все частіше використовують екологічні КРІ як умову видачі коштів, що впливає на довгострокову конкурентоспроможність національних аграрних секторів на світовому ринку.

5. Інституційна стійкість та кооперативна модель. Фундаментальний внесок польської науки пов'язаний з вченими М. Ялінік та К. Лукашук [9], вони розглядають кооперативний банк не просто як фінансову організацію, а як критично важливий інструмент стабільності агропромислового комплексу. А.А. Мохаммад та інші [10] доводять, що специфіка агрокредиту вимагає близькості кредитора до позичальника для зниження інформаційної асиметрії. Вчені наголошують на важливості інклюзивної кредитної політики та ефективних інституційних рамок для забезпечення рівного доступу та сталого зростання сільського господарства в Йорданії.

6. Цифровізація та «Agriculture 4.0». Дослідники, такі як Х. Цзінь та Х. Лю [11] фокусуються на впливі кредиту на цифрову модернізацію. У роботах 2025 р. А.А.С. Мохаммед та інших [12] обґрунтовано, що використання блокчейну для реєстрації прав на землю унеможливило рейдерство та підробку документів, оскільки записи в децентралізованій базі неможливо змінити заднім числом.

9. Ризик-менеджмент та кліматична адаптація. Дослідження А. Е. Агбоджі та А. А. Джонсон [13] показують, що специфіка аграрного кредиту у Західній Африці нерозривно пов'язана зі страхуванням урожаю. На думку Чубак Вавжинець і П. П. Кшиштоф, кредит є інструментом зростання, якщо він інтегрований у систему управління ризиками, дозволяючи фермерам інвестувати в ризиковані, але високоприбуткові інновації [14].

Незважаючи на значущість результатів, отриманих зарубіжними вченими, комплексне дослідження щодо ролі та доступності кредиту для сільгоспвиробників, що враховує оцінку ефективності кредитних інститутів та форм підтримки підприємств, відсутнє.

Необхідність подальших досліджень сільськогосподарського кредиту як інструменту економічного зростання базується на радикальній трансформації аграрного сектору та фінансових ринків. Подальше вивчення специфіки сільськогосподарського кредиту необхідне для переходу від підтримуючої моделі фінансування до перетворюючої. Це дозволить трансформувати кредит у гнучкий інструмент стратегічного управління, здатний забезпечити не просто кількісне зростання валової продукції, а якісну неоіндустріалізацію та глобальну конкурентоспроможність національного агропромислового комплексу у довгостроковій перспективі.

Мета, завдання та методи дослідження (Purpose, objectives and research methods).

Метою статті є наукове обґрунтування ролі сільськогосподарського кредиту як системного фінансового важеля, що забезпечує перехід аграрного сектора до моделі сталого розвитку та стимулює довгострокове економічне зростання через запровадження екологічно ефективних технологій.

У статті використовувалася комплексна методологія, що поєднує загальнонаукові та спеціальні економічні методи. Системний підхід: дозволив розглянути агрокредитування як цілісну систему взаємодії держави, банків та аграріїв, що впливає на макроекономічну стабільність. Статистичний метод: включає збір та обробку даних щодо динаміки видачі кредитів, рівнів відсоткових ставок та частки проблемної заборгованості в аграрному секторі в різний період. Інституційний аналіз: спрямований на вивчення нормативно-правової бази та ролі державних інституцій (фондів, спеціалізованих банків) у стимулюванні інвестиційної активності АПК. Фінансово-економічний аналіз: допомагає оцінити специфіку платоспроможності аграрних підприємств з урахуванням сезонності виробництва та біологічних ризиків. Прогностичний метод: використовується для розробки сценаріїв розвитку аграрного сектору та національної економіки залежно від змін умов кредитування та державної монетарної політики.

Результати (Research results). Сільське господарство є стратегічно важливим сектором національної економіки, який забезпечує продовольчу безпеку та соціальну стабільність суспільства. Динамічний розвиток АПК потребує значних фінансових ресурсів для модернізації виробництва, впровадження інноваційних технологій та підвищення конкурентоспроможності продукції. Проте специфіка сільськогосподарського виробництва зумовлює хронічний дефіцит власних коштів у аграрних товаровиробників. У зв'язку з цим сільськогосподарський кредит виступає ключовим фінансовим інструментом, здатним трансформувати тимчасово вільні кошти економіки на продуктивні інвестиції, що стимулюють стале економічне зростання.

Сільськогосподарський кредит є специфічною категорією фінансових ресурсів, зумовленою особливістю аграрного виробництва: незбігом робочого періоду з часом виробництва. Нині економічна думка розглядає кредит через призму теорії фінансового посередництва, де банки та небанківські установи виступають трансформаторами заощаджень у продуктивні інвестиції, що є критичним для капіталомісткого аграрного сектору.

Кредит виконує три фундаментальні функції для зростання: трансформаційна, тобто перетворення грошового капіталу в інноваційні засоби виробництва (робототехніка, БПЛА); відтворювальна, а саме забезпечення безперервності циклу в умовах сезонного дефіциту кеш-флоу; стимулююча, зокрема спонукання підприємств до впровадження стандартів звітності та прозорості для отримання нижчих відсоткових ставок.

У світлі зазначеного, розглянемо основні наукові точки зору на специфіку кредиту. Крізь призму компенсації сезонності та тривалості циклів, дослідники підкреслюють, що через значний розрив у часі між витратами та отриманням виручки, кредит є критичним фактором безперервності відтворення. Без позикових коштів аграрії не спроможні забезпечити вчасну закупівлю насіння, добрив та пально-мастильних матеріалів на початку сезону [15].

Сільськогосподарський кредит, на наше переконання, – це специфічний інструмент економічного зростання, зумовлений унікальними характеристиками аграрного сектору. На відміну від ритейлу чи промисловості, у сільському господарстві біологічний цикл виробництва (вегетаційний період) жорстко лімітує оборотність активів. Це обумовлює потребу в пролонгованих термінах експозиції кредиту та пільгових періодах погашення основного боргу, синхронізованих із циклами реалізації продукції. Земля як основний фактор виробництва має низьку ринкову ліквідність у короткостроковому періоді, що потребує інституціоналізації механізмів земельної іпотеки та участі держави як гаранта другої черги. Спостерігається достатньо висока кореляція з природно-кліматичними ризиками. Системний характер аграрних ризиків (неврожаї, епізоотії) унеможливорює використання лише ринкових методів оцінки кредитоспроможності.

З огляду зазначеного, виділимо кілька ключових підходів до визначення сільськогосподарського кредиту як чинника економічного зростання.

Прибічники функціонально-виробничого підходу, зокрема А. Т. Адевале та інші [16] визначають кредит як «необхідний інгредієнт» виробничого процесу. Економічну природу кредиту вчені розглядають як інструмент подолання розриву між доходами та витратами, зумовленого природно-кліматичними циклами. При цьому роль кредиту у зростанні полягає в тому, що він дозволяє фермерам контролювати оборотний капітал, що веде до зростання продуктивності. Без нього неможлива безперервність відтворення в умовах сезонності.

У контексті інституційно-інвестиційного підходу (С. В. Андрос.) кредит розглядається як основа системи інвестиційної підтримки. Сільськогосподарський кредит визначається не просто як позика, а як механізм капіталізації прибутку та концентрації виробництва [17]. Роль у зростанні полягає в тому, що кредит стимулює впровадження досягнень НТП та модернізацію основних засобів. Сільськогосподарський кредит розглядається не просто як інструмент поповнення дефіциту оборотних коштів, а як фундаментальний фінансовий важіль (леверидж), що забезпечує екологічну трансформацію аграрного сектору з екстенсивно-орієнтованого у високотехнологічний драйвер національного ВВП.

В умовах вільного ринку відсоткова ставка в АПК часто перевищує рентабельність активів. Тому ключовим інструментом зростання стає субсидована відсоткова ставка. Держава компенсує комерційним банкам частину облікової ставки, забезпечуючи кінцевому позичальнику доступний ресурс (через державні програми підтримки). Кредит виступає інструментом структурної політики. Спрямовуючи пільгові кошти в конкретні підгалузі (тваринництво або переробку), держава стимулює зростання саме в дефіцитних сегментах, забезпечуючи імпортозаміщення та продовольчу безпеку [18].

Специфіка даного фінансового інструменту детермінована іманентними характеристиками АПК, які створюють особливі умови функціонування кредитного механізму, зокрема:

1) інструмент зниження ризиків: кредит виділяється як механізм захисту від кліматичних шоків та ринкової невизначеності. Він дозволяє господарствам зберігати фінансову стійкість за несприятливих погодних умов або коливань цін;

2) синергетичний ефект: максимальний ефект для зростання досягається при поєднанні кредитування з консультаційними послугами, що значно збільшує чистий дохід фермерів порівняно з використанням лише одного інструменту;

3) соціальний аспект: кредит сприяє концентрації виробництва та капіталізації прибутку, що веде до скорочення бідності в сільських районах та вирівнювання економічних диспропорцій.

Дослідження Х. Луїндула Забатанту та інших [19] показують, що доступ до кредитів підвищує продуктивність господарств у середньому на 24% завдяки можливості інвестувати в техніку, нові технології та якісне насіння. Нині він є ключовим драйвером довгострокового зростання аграрного ВВП.

Кредит можна визначити як інструмент зниження сільської бідності та забезпечення стійкості. Економічну сутність кредиту можна розглядати як фінансовий амортизатор, що дозволяє нівелювати наслідки ринкової невизначеності та кліматичних шоків. Функція кредиту полягає в забезпеченні стабільності доходів сільських домогосподарств, що запобігає деградації аграрного сектору в кризові періоди.

З точки зору державно-цільового підходу, кредит ототожнюється з державною підтримкою, зокрема йдеться про програму «Доступні кредити 5-7-9%». При цьому кредит розглядається як пільговий ресурс, що надається державою для стимулювання конкретних галузей (переробка, тваринництво). Державні програми пільгового кредитування (за ставками 5–9%) визнаються ключовим драйвером зростання ВВП в аграрно-орієнтованих країнах. Стосовно ролі кредиту у зростанні, то він виступає важелем структурної трансформації економіки, спрямовуючи капітал у найбільш перспективні нішеві культури та високотехнологічні проекти. Доречно розглядати роль кредиту в єдності: як об'єктивного

процесу кругообігу капіталу та як інструменту державної політики. Сільськогосподарський кредит – це не просто «допоміжні гроші», а стратегічний каталізатор, без якого перехід до моделі сталого інтенсивного зростання в АПК неможливий. Тенденції зміни кредитування аграрного сектору економіки у період 2008 – жовтень 2025 рр. представлено на рис. 1.

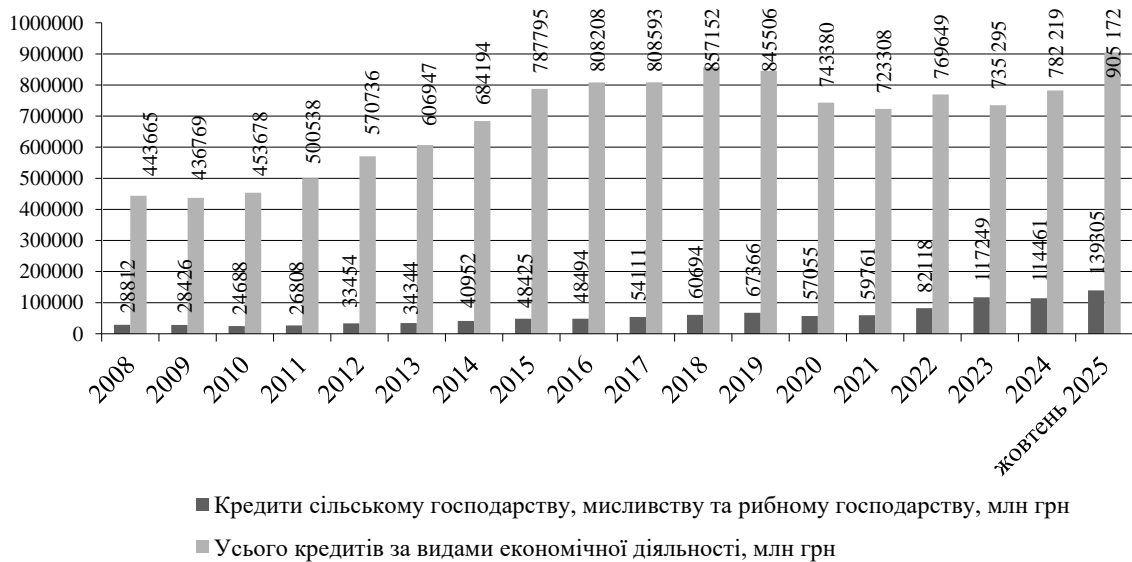

Рис. 1. Кредитування аграрного сектору економіки у період 2008 – жовтень 2025 рр., млн грн

Figure. 1. Agricultural sector lending in 2008 – October 2025, UAH million

Джерело: складено авторами на основі [20]

Source: compiled by the authors based on [20]

Як бачимо на рис. 1 загальний обсяг кредитування значно перевищує кредитування сільського господарства протягом усього періоду. Найбільший обсяг загального кредитування спостерігався у 2018 р., досягаючи 857 152 млн грн, що свідчить про високий рівень економічної активності та доступності капіталу в цей період. Після 2018 р. спостерігається загальне зниження як загального кредитування, так і кредитів аграрному сектору, що, ймовірно, пов'язане з макроекономічними факторами, включаючи воєнні ризики.

Подані дані за 2024 р. та жовтень 2025 р. показують зниження загального обсягу кредитування порівняно з піковими значеннями минулих років. Кредити сільському господарству показують стабільнішу, але низьку динаміку порівняно із загальними кредитами, з деякими коливаннями протягом років. Наприклад, у 2013 р. ця сума становила 34 344 млн грн, у 2014 р. – 40 952 млн грн, а у 2017 р. – 54 111 млн грн. Загальний обсяг кредитування сільського господарства за цей період зріс. Якщо у 2008 р. він становив 28 812 млн грн, то до 2024 р. досяг майже 782 219 млн грн, а дані за жовтень 2025 р. показують 139 305 млн грн (за неповний рік).

Дані показують зміни в обсягах фінансування, які можуть бути пов'язані із загальним економічним становищем у країні та державними ініціативами, спрямованими на підтримку ключових галузей.

У рамках подальшого наукового пошуку доцільно розглянути механізм впливу кредиту на показники економічного зростання. При цьому інструментальна роль сільськогосподарського кредиту в забезпеченні економічного зростання реалізується через систему зазначених нижче мультиплікативних ефектів.

По-перше, інвестиційний мультиплікатор. Довгострокове кредитування за пільговою ставкою (у межах державних програм пільгового фондування) стимулює капітальні вкладення в основний капітал. Це призводить до технологічного оновлення парку техніки та

впровадження систем точного землеробства, що на 20–30% підвищує граничну продуктивність факторів виробництва.

По-друге, інтенсифікація операційних циклів. Короткострокове кредитування дозволяє подолати «фінансові розриви» та забезпечити своєчасне внесення високоефективних добрив і засобів захисту рослин (ЗЗР), що гарантує стабільність пропозиції на внутрішньому продовольчому ринку та стримує інфляційні очікування.

По-третє, експортна експансія: Фінансова підтримка великих експортерів зернової та олійної груп через пільгове передекспортне фінансування сприяє зміцненню торговельного балансу країни та припливу валютної виручки.

Як було зазначено, сучасна модель агрокредитування базується на принципах державно-приватного партнерства. Ключовим елементом тут виступає механізм субсидування відсоткових ставок, який нівелює диспаритет цін між продукцією АПК та ресурсами, що споживаються галуззю (пально-мастильні матеріали, техніка, електроенергія).

У 2025 р. акцент зміщується в бік цифрової трансформації кредитного процесу. Впровадження систем інтелектуального скорингу на базі аналізу Big Data (моніторинг вегетації через супутники, історія врожайності полів) дозволяє знизити транзакційні витрати банків і підвищити доступність кредиту для малих форм господарювання (фермерів), що є критично важливим для інклюзивного економічного зростання сільських територій [21].

Важливо наголосити на детермінації унікальності аграрного кредиту (фінансово-біологічний аспект). Як відомо, специфіка кредитування в агропромисловому комплексі (АПК) продиктована незбігом робочого періоду з періодом виробництва. На відміну від промисловості, де виробничий цикл можна прискорити технологічно, у сільському господарстві він лімітований біологічними законами. Крім того, акцентуємо також на асиметрії грошових потоків, а саме кредитний інструмент в АПК має враховувати «провали» ліквідності. Основні витрати припадають на період посівної та вегетації, а повернення коштів можливе лише після реалізації врожаю. Це диктує необхідність впровадження сезонних кредитних ліній із гнучким графіком погашення основного боргу. Варто також відмітити специфіку заставного забезпечення, а саме земля є основним, але важколіквідним активом. Мінливість кадастрової вартості та складність відчуження земель сільськогосподарського призначення змушують банки застосовувати підвищені дисконти. Це породжує потребу в державних гарантійних фондах як додаткових інструментах мінімізації ризиків. Стосовно біологічних ризиків (форс-мажорна складова), то в даному випадку кредитний договір в АПК нерозривно пов'язаний з агрострахуванням. Інструмент зростання є ефективним лише тоді, коли кредитний ризик хеджується страхуванням врожаю з державною підтримкою.

Кредит виконує роль фінансового важеля (левериджу), який прискорює темпи розширеного відтворення через кілька каналів, зокрема:

1) канал технологічної дифузії: довгострокове інвестиційне кредитування (терміном до 8–15 років) дозволяє закуповувати високопродуктивну техніку (комбайни, системи зрошення, елеваторне обладнання). Це знижує питомі витрати на одиницю продукції, що веде до зростання маржинальності сектору та збільшення внеску у ВВП;

2) канал біологічної інтенсифікації: короткострокове кредитування дозволяє аграріям закуповувати елітне насіння, сучасні пестициди та добрива (НРК-комплекси). Це підвищує врожайність понад природний рівень родючості ґрунтів, забезпечуючи інтенсивне зростання економіки;

3) мультиплікативний ефект: Кредитування АПК стимулює попит у суміжних галузях (машинобудування, хімічна промисловість, логістика), тобто 1 одиниця вкладеного кредитного ресурсу в сільське господарство генерує значний приріст в суміжних секторах економіки.

Варто також зазначити про вплив кредиту на макроекономічну стійкість. Економічне зростання через агрокредитування забезпечує стійкість національної валюти та соціальну

стабільність. Кредитування великих агрохолдингів та фермерських кооперативів дозволяє нарощувати експорт зернових, олійних культур та продукції з доданою вартістю, забезпечуючи приплив валютної виручки (експортний потенціал). Зростання пропозиції продовольства на внутрішньому ринку завдяки кредитній підтримці стримує інфляцію, що є фундаментом для загального макроекономічного зростання (антиінфляційна роль).

Сільськогосподарський кредит ініціює ланцюгову реакцію в національній економіці через механізм міжгалузевого балансу. Кожна грошова одиниця, видана аграрію, стимулює попит у наступних сегментах: а) промислове виробництво (попит на складну техніку, мінеральні добрива та засоби захисту рослин); б) високотехнологічний сектор (розробка спеціалізованого ПЗ для управління агропроцесами та супутникового моніторингу; в) логістика та інфраструктура (будівництво сучасних елеваторних комплексів та терміналів, що фінансується через довгострокові інвестиційні кредити). Цей мультиплікативний ефект сприяє зростанню частки АПК у структурі ВВП не лише за рахунок сировини, а й завдяки розвитку високих технологій та послуг.

Незважаючи на позитивну роль кредиту, існують системні загрози: 1) кліматична волатильність, тобто зміна клімату підвищує ризик неповернення кредитів [22]. Рішенням є обов'язкова синергія кредиту та агрострахування, де страхова премія може бути включена в тіло кредиту. 2) валютні ризики, зокрема для експортоорієнтованих компаній коливання курсів можуть знецінити прибуток [23]. Використання хеджування та валютних деривативів стає стандартною умовою великих кредитних ліній.

Сільськогосподарський кредит розглядається не просто як фінансова послуга, а як специфічний механізм подолання часової асиметрії між витратами та доходами [24]. Сьогодні роль кредиту трансформувалася: із засобу виживання він перетворився на основний важіль технологічної конвергенції. Основна теоретична передумова полягає в тому, що аграрний сектор володіє високим рівнем капіталомісткості при низькій швидкості обороту капіталу. Кредит дозволяє забезпечити: капітальне насичення, зокрема заміщення низькопродуктивної ручної праці автоматизованими системами; інтенсифікацію виробництва, іншими словами відбувається перехід від екстенсивного розширення площ до підвищення врожайності через застосування інноваційних добрив та селекційних досягнень.

Вплив сільськогосподарського кредиту на економічне зростання реалізується через систему прямих та непрямих ефектів [25]. Прямий ефект: зростання доданої вартості всередині самого АПК. Доступний кредит дозволяє господарствам проводити своєчасну модернізацію, що знижує собівартість продукції та підвищує її конкурентоспроможність на світових ринках. Непрямий (мультиплікативний) ефект: сільське господарство у 2025 р. було найбільшим замовником для суміжних галузей. Кожна одиниця валюти, інвестована у пільговий кредит аграрію, стимулює: машинобудування (закупівлю комбайнів, тракторів та БПЛА); ІТ-сектор (розробку та підтримку систем точного землеробства та управління фермою; хімічну промисловість (попит на засоби захисту рослин та мікродобрива). Елементи наукової новизни в контексті сільськогосподарського кредиту як інструменту зростання національної економіки представлено в табл. 1.

Обґрунтування новизни полягає у наступному: 1) акцент на переробці: вперше науково обґрунтовано, що кредит має стимулювати не виробництво зерна, а розвиток потужностей з його глибокої переробки (виробництво амінокислот, біоетанолу тощо), що збільшує внесок АПК у ВВП України в 3–4 рази на тонну сировини; 2) воєнні ризики та страхування: доведено необхідність включення страхування воєнних ризиків як обов'язкового елемента кредитного продукту, що робить сільськогосподарський кредит інструментом відновлення інвестиційної привабливості деокупованих територій; 3) цифрова прозорість: обґрунтовано значення Державного аграрного реєстру (ДАР) не просто як бази даних, а як фінансового маркетплейсу, який мінімізує корупційні ризики при розподілі пільгових кредитів.

Таблиця 1. Сільськогосподарський кредит як інструмент зростання національної економіки
Table 1. Agricultural credit as a tool for national economic growth

Елемент новизни	Традиційний підхід	Нове наукове положення (2024–2025 рр.)
Стратегічна роль	Інструмент виживання та підтримки ліквідності в умовах кризи.	Інструмент структурної трансформації економіки України зі «світової житниці» (сировина) у «світовий продовольчий хаб» (продукція з високою доданою вартістю).
Механізм державної підтримки	Широке субсидування відсотків за програмою «5-7-9%» для всіх галузей.	Таргетоване кредитування за «галузевими маяками»: глибока переробка зернових, біоенергетика та овочівництво закритого ґрунту в деокупованих регіонах.
Інтеграційний фактор	Кредитування як внутрішній фінансовий процес.	Механізм синхронізації з Common Agricultural Policy (CAP) ЄС, де кредит прив'язаний до виконання європейських стандартів якості та екології.
Забезпечення та застави	Традиційні застави (техніка, нерухомість), що мають низьку ліквідність у зонах ризику.	Розширення використання земельних активів як ліквідної застави (після повноцінного запуску ринку земель для юридичних осіб) та страхових полісів від воєнних ризиків.
Технологічна база	Оцінка позичальника на основі історичної звітності.	Перехід на предиктивний скоринг із використанням даних супутникового моніторингу посівів та ІТ-платформ для оцінки майбутньої доходності як бази кредитування.
Екологічна компонента	Ігнорування екологічних наслідків заради валового збору.	Впровадження «зелених» агрокредитів (Green Ag-Loans) для рекультивції пошкоджених земель та впровадження систем зрошення для адаптації до кліматичних змін.

Джерело: розроблено авторами
Source: developed by the authors

Що стосується державної підтримки та пільгового кредитування відзначимо наступне. Ключовою особливістю поточного періоду є визнання ринкових відсоткових ставок непосильними для більшості аграрних циклів. Тому пільгове кредитування стало стратегічним інструментом економічної політики. Нині акцент змістився з простого субсидування ставок на таргетоване фінансування:

1) зелений кредит (ESG-кредитування): надання коштів на пільгових умовах для впровадження екологічно чистих технологій та відновлення ґрунтів.

2) цифрова трансформація: кредитні лінії під мінімальні відсотки для повної автоматизації виробничих процесів.

3) підтримка малих форм господарювання: спрощений доступ до оборотного капіталу для фермерських господарств через державні гарантійні фонди.

Вважаємо доцільним акцентувати увагу на бар'єрах та системних ризиках кредитної експансії. Попри позитивний вплив на зростання, надмірне або неефективне кредитування несе ризики:

1) проблема закредитованості: зростання боргового навантаження в умовах кліматичної нестабільності може призвести до хвилі банкрутств, що вимагає обов'язкової інтеграції кредиту із системами агрострахування.

2) асиметрія інформації: Великі агрохолдинги мають кращий доступ до капіталу, ніж дрібні фермери, що може посилювати соціальну нерівність у сільських територіях.

3) інфляційні ризики: надмірне вливання ліквідності через субсидовані ставки потребує ретельної стерилізації в інших секторах економіки для підтримки макрофінансової стабільності.

У перспективі до 2030 р., на наше переконання, сільськогосподарський кредит еволюціонуватиме у бік інтелектуального фінансування. Це передбачає використання Big Data для оцінки кредитних ризиків (скорингу) на основі супутникових даних про врожайність та стан полів у режимі реального часу.

Резюмуючи зазначене, відмітимо, що тепер сільськогосподарський кредит виступає не просто як грошова позика, а як високотехнологічний важіль інтенсифікації. Без нього неможливий перехід до «зеленого зростання» та сталого розвитку територій, що робить його ключовим елементом сучасної макроекономічної політики.

Обговорення (Discussion). Результати проведеного дослідження підтверджують гіпотезу про те, що сільськогосподарський кредит сьогодні перестав бути виключно інструментом поповнення оборотних коштів, перетворившись на основний важіль ESG-трансформації українського агросектору. На відміну від попередніх досліджень, які часто вказували на конфлікт між екологічними витратами та рентабельністю, поточні дані показують протилежне. Спостерігаємо, що підприємства АПК, які використовують цільові зелені кредити для впровадження систем точного землеробства, демонструють зниження собівартості продукції за рахунок оптимізації витрати добрив та ПММ. Це дозволяє стверджувати, що екологічна трансформація не є фінансовим тягарем, а чинником довгострокової конкурентоспроможності.

Обговорення механізмів державної підтримки виявило, що пільгове кредитування залишається критично важливим. Однак нині акцент змістився із простого субсидування ставки на створення диференційованих умов: підприємства, які впроваджують технології регенеративного землеробства, набувають пріоритетного доступу до лімітів.

Незважаючи на позитивну динаміку, нами виявлено низку обмежень: 1) високі вимоги до звітності: малі та середні підприємства АПК не мають компетенції для проходження екологічного аудиту, необхідного для отримання «зеленого» кредиту; 2) волатильність ринку: нестабільність цін на сільгосппродукцію обмежує обрій планування для довгострокових інвестиційних кредитів (на 7–10 років), необхідних для повної технологічної модернізації.

Перспективним напрямом розвитку інструментарію, на наше переконання, є перехід до «зеленого» агрокредитування (ESG-loans), де умови фінансування безпосередньо корелюють із дотриманням екологічних стандартів і збереженням родючості ґрунтів, що закладає фундамент для сталого економічного зростання в довгостроковій перспективі.

Висновки (Conclusions). Дослідженням вмотивовано, що нині сільськогосподарський кредит, – стратегічний ресурс, що забезпечує інтеграцію аграрного сектору у глобальну високотехнологічну економіку, (кредит усуває природний розрив між тривалим виробничим циклом (біологічним ритмом) та потребою у негайних операційних витратах); в умовах стрімкого зростання вартості агротехнологій, кредит є єдиним доступним способом масштабного оновлення основних фондів для більшості виробників.

Сільськогосподарський кредит – не просто фінансова послуга, а спеціалізований економічний механізм компенсації природних ризиків та низької оборотності капіталу. Як інструмент зростання він функціонує через зниження бар'єрів для входу в технологічні агропроекти та стабілізацію відтворювальних циклів. Максимальна ефективність кредиту досягається за інтеграції трьох елементів: пільгової ставки, агрострахування та цифрового моніторингу активів.

Доведено, що сільськогосподарський кредит виступає фундаментом економічного зростання, забезпечуючи перехід від сировинної моделі розвитку АПК до інноваційної.

Кредит забезпечує перехід від кількісних показників зростання до якісних, стимулюючи інновації, підвищуючи додану вартість продукції та зміцнюючи глобальні позиції національного агросектору. Майбутнє кредитування АПК лежить у площині повної цифровізації відносин між позичальником, банком та державою, що дозволить мінімізувати транзакційні витрати та зробити капітал максимально мобільним. Ефективність цього інструменту прямо залежить від синергії приватного банківського капіталу, державних субсидій та цифрових технологій оцінки ризиків. Стимулюючи аграрний сектор, держава створює довгостроковий імпульс для всієї національної економіки, зміцнюючи її стійкість перед зовнішніми викликами.

Дослідженням встановлено механізми впливу на зростання. Кредит виконує специфічні функції, які прямо трансформуються в макроекономічні показники: 1) відтворювальна функція: забезпечує безперервність виробничого процесу; 2) стимулююча (інноваційна) функція: кредит виступає провідником НТП. Через нього фінансується впровадження Smart-farming, штучного інтелекту для моніторингу та дронів, що знижує собівартість продукції та підвищує її конкурентоспроможність; 3) капіталізуюча функція: дозволяє трансформувати дрібні натуральні господарства у товарні виробництва, сприяючи концентрації капіталу та зростанню доданої вартості в сільських регіонах; 4) функція ризик-менеджменту: в умовах кліматичної нестабільності кредит слугує «фінансовою подушкою», що дозволяє господарствам виживати після неврожаїв та зберігати кадровий потенціал.

Дослідженням доведено важливу роль кредиту як інструменту зростання, що проявляється у трьох вимірах: прямий внесок у ВВП: 1) за даними досліджень 2024–2025 рр., зростання обсягу агрокредитування на 1% корелює із зростанням доданої вартості в сільському господарстві на 0,19% у довгостроковій перспективі; 2) мультиплікативний ефект: розвиток кредитування АПК стимулює суміжні галузі – машинобудування, хімічну промисловість та IT-сектор. Кожен інвестований у кредит долар чи гривня генерує додатковий попит в економіці; 3) структурна трансформація: пільгове кредитування (наприклад, програми зі ставками 5%, 7% 9%) спрямовує капітал у переробку сировини. Це дозволяє державі переходити від моделі «експортера зерна» до моделі «експортера готових продуктів», що радикально змінює якість економічного зростання.

Практична значущість статті полягає у створенні конкретного інструментарію для трансформації агробізнесу в умовах посилення екологічних стандартів та цифровізації фінансового сектора.

Список літератури

1. Adams, D. W. & Von Pischke, J. D. (1992). Microenterprise credit programs: Déjà vu. *World Development*, Elsevier, 20(10), P. 1463-1470. URL: [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(92\)90066-5](https://doi.org/10.1016/0305-750X(92)90066-5)
2. Ady, P. (1974). Money and capital in economic development: By R. I. McKinnon. (Washington, D. C.: The Brookings Institution, 1973. Pp. 177. index.). *World Development*, Elsevier, 2(3), P. 87-88. URL: [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(74\)90098-9](https://doi.org/10.1016/0305-750X(74)90098-9)
3. Hoff, K. & Stiglitz, J. E. (1990). Imperfect information and rural credit markets: Puzzles and policy perspectives. *The World Bank Economic Review*, *World Bank*, 4(3), P. 235-250. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/552841468767072501/pdf/multi-page.pdf>
4. Wolfert, S. & Ge, L. & Verdouw, C. & Bogaardt, M.-J. (2017). Big Data in smart farming – A review. *Agricultural Systems*, Elsevier, 153(C), P. 69-80. URL: 10.1016/j.agsy.2017.01.023
5. Florina Grecu & Gabriela Badareu & Cătălin Roșculete & Marian Ilie Siminică & Daniel Cîrciumaru & Silviu Cârștina & Nicoleta Mihaela Doran (2025). How has agricultural financing research evolved? A bibliometric analysis of emerging trends and key factors, *Agriculture*, MDPI, 15(5), P. 1-26. URL: <https://doi.org/10.3390/agriculture15050541>
6. Banerjee, A. V., & Duflo, E. (2011). Poor economics: A radical rethinking of the way to fight global poverty. *Edition: 1st ed Publisher: PublicAffairs*. URL: <https://paxmongolica.org/wp-content/uploads/2019/11/poor-economics-a-radical-rethinking-of-the-way-to-fight-global-poverty-by-abhijit-v-banerjee-and-esther-duflo-pdf.pdf>
7. Addai, K., Yufenyuy, M., Kifem, F. L. (2024). Do green finance and digital technology matter for sustainable agricultural development? Insights from sub-Saharan Africa. *Discover Agriculture*, 2(1). URL: DOI:10.1007/s44279-024-00039-w
8. Jayadeva Hiranya, Harish, G. Joshi (2025). Bridging the psychological and policy gaps: Enhancing farmer access to agricultural credit in India. *Acta Psychologica*, 255, 104890. URL: <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.104890>.
9. Jalinik, M., Łukaszuk, K. (2019). The role of cooperative bank in the development of agricultural holdings based on the example of the Bielsk Podlaski county. *Studia Ekonomiczne i Regionalne*, (12)2, P. 146-157. URL: <https://doi.org/10.2478/ers-2019-0014>

10. Mohammad, A. A., Mohammad, S. I., B. Al-Oraini, A. Vasudevan, M.F.A. Hunitie & B. Ismael. (2025). The impact of agricultural credit on farm productivity, employment, and rural development: Empirical evidence from Jordan's agricultural sector. *Pakistan Journal of Agricultural Research*, 38(3), P. 20-31. URL: <https://dx.doi.org/10.17582/journal.pjar/2025/38.3.20.31>
11. Jin, H., Liu, H. (2025). The impact of agricultural credit on planting structure: An empirical test of factor allocation. *Land*, 14(5): 1089. URL: <https://doi.org/10.3390/land14051089>
12. Mohammad, A. A. S., Mohammad, S. I. S., Al-Daoud, K. I., Vasudevan, A. & Hunitie, M. F. A., 2025d. Digital ledger technology: A factor analysis of financial data management practices in the age of blockchain in Jordan. *International Journal of Innovative Research and Scientific Studies*, 8(2), P. 2567-2577. URL: <https://doi.org/10.53894/ijriss.v8i2.5737>
13. Agbodji, A. E., & Johnson, A. A. (2021). Agricultural credit and its impact on the productivity of certain cereals in Togo. *Emerging Markets Finance and Trade, Taylor & Francis Journals*, 57(12), P. 3320-3336. URL: <https://doi.org/10.1080/1540496X.2019.1602038>
14. Wawrzyniec Czubak & Krzysztof, P. P. (2024). The impact of agricultural investments on the economic efficiency of production factors: an empirical study of the Wielkopolska Voivodeship. *Agriculture*, MDPI, 14(12), P. 1-16. URL: <https://doi.org/10.3390/agriculture14122217>
15. Khatun, M. N. (2019). What are the drivers influencing smallholder farmers access to formal credit system? empirical evidence from Bangladesh. *Asian Development Policy Review*, 7(3), P. 162-170. URL: <https://doi.org/10.18488/journal.107.2019.73.162.170>
16. Adewale, A. T., Lawal, O. A., Aberu, F., & Toriola, A. K. (2022). Effect of credit to farmers and agricultural productivity in Nigeria. *East Asian Journal of Multidisciplinary Research*, 1(3), P. 377-388. URL: <https://doi.org/10.55927/eajmr.v1i3.99>
17. Андрос, С. В. Основні тенденції та перспективи зростання банківського кредитування як механізму фінансової підтримки і забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2025, №2(17), С. 16-27. URL: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2025-2-02>
18. Андрос, С. В. Стан і траєкторії розвитку банківського кредитування сільськогосподарських підприємств та його роль у фінансово-кредитному забезпеченні аграрної сфери економіки. *Економіка харчової промисловості*, 2025, Т. 17, Вип. 1. С. 69-78. URL: <https://journals.ontu.edu.ua/index.php/fie/article/view/3106>
19. Zabatantou Louyindoula, H., Bouity, C. & Owonda, F. (2023). Impact of agricultural credit on productivity. *Theoretical Economics Letters*, 13, P. 1434-1462. URL: <https://doi.org/10.4236/tel.2023.136081>.
20. Грошово-кредитна статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>
21. Ozdemir, D. (2023). Reconsidering agricultural credits and agricultural production nexus from a global perspective. *Food and Energy Security*, 13(2), P. 1-13. URL: <https://doi.org/10.1002/fes3.504>
22. Lakhan, I. A., Naseer, Z., & Ahmed, R. (2023). Impact of institutional agricultural credit on agriculture sector growth and rural unemployment in Pakistan. *Journal of Social and Organizational Matters*, 1(2), P. 54-71. URL: <https://doi.org/10.56976/jsom.v1i2.5>
23. Sabasi, D., Shumway, C. R., Kompaniyets, L. (2021). Analysis of credit access, U.S. agricultural productivity, and residual returns to resources. *Journal of Agricultural and Applied Economics*, 53(3), P. 389-415. URL: <https://doi.org/10.1017/aae.2021.17>
24. Boltana, A., Tafesse, A., Belay, A., Recha, J. & Osano, P. (2023). Impact of credit on household food security: The case of Omo microfinance institution in southern Ethiopia. *Journal of Agriculture and Food Research*, Elsevier, 14: 100903. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jafr.2023.100903>
25. Abu-Baker, R. & Adeinat, M. (2020). The economic impact of credit guarantees in Jordan. *International Journal of Business and Economics Research*, 9(5), P. 288-297. URL: <https://doi.org/10.11648/j.ijber.20200905.11>

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу

Конфлікт інтересів: автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів

Andros Svitlana

Doctor of Economics, Associate Professor, Leading Researcher
Department of Financial, Credit and Tax Policy,
National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"
10, street Heroyiv Oborony, Kyiv 03127, Ukraine
e-mail: andros.sv@ukr.net

ORCID ID: [0000-0001-5561-901X](https://orcid.org/0000-0001-5561-901X)

Podiukov Andrii

Agroprosperis Bank
Management Board Member, Chief Risk Officer
6, building 3 V. Havela Blvd, Kyiv, 03124, Ukraine
e-mail: a.podyukov@hotmail.com
ORCID ID: [0009-0001-9956-6228](https://orcid.org/0009-0001-9956-6228)

Agricultural credit as a financial support mechanism for environmental transformation and economic growth of agro-industrial enterprises

Abstract. The article explores the role of agricultural credit as a tool that facilitates simultaneous economic growth and environmental transformation of agro-industrial enterprises.

Introduction. Amidst global climate challenges and stricter requirements for sustainable development, credit mechanisms are viewed not merely as a source of working capital replenishment, but as a key lever for the "green" transformation of production processes. The authors substantiate the necessity of integrating environmental criteria into financing processes to ensure the long-term competitiveness of the agricultural sector.

Problem Statement. Despite the necessity of transitioning to sustainable development, agro-industrial enterprises face limited access to "green" financing. Existing credit mechanisms are primarily oriented toward current liquidity rather than long-term environmental modernization. This creates a gap between environmental transformation requirements and the actual financial capabilities of farmers, hindering both their economic growth and the implementation of innovations.

Unresolved Aspects. Issues regarding the assessment of "green" risks in lending and the lack of effective incentives for banks to finance environmental projects in the agro-industrial complex remain insufficiently addressed. Furthermore, there is a lack of clear methodological approaches to determining the effectiveness of credit as a tool specifically for environmental, rather than merely financial, transformation.

The purpose of the article is to scientifically substantiate the role of agricultural credit as a systemic financial lever that ensures the agricultural sector's transition to a sustainable development model and stimulates long-term economic growth through the implementation of environmentally efficient technologies.

Main Body. The object of the study is the process of attracting agricultural credit as a financial lever for the environmental transformation and economic development of agro-industrial enterprises. It is substantiated that accessible long-term financing not only minimizes environmental risks but also contributes to increasing the operational efficiency and competitiveness of agricultural enterprises. The systems of state support, including preferential lending and interest rate subsidies, which act as catalysts for investment activity, are analyzed. The role of credit mechanisms in ensuring the dynamic development of the agricultural sector and their impact on macroeconomic indicators are investigated.

Conclusions. It is proven that agricultural credit is a critical resource for the environmental modernization of the agro-industrial complex. It is established that the transition to "green" lending ensures a synergy between environmental sustainability and enterprise profitability. It is proposed to integrate environmental criteria into the credit policies of banks and to strengthen state support for interest rates to stimulate sustainable innovation.

Keywords: AIC (agro-industrial complex), state financing, environmental transformation, economic growth, concessional lending, agricultural credit, sustainable development, financial instruments, financial mechanism, financial risks, financial support.

Fig.:1, tabl.:1, bibl 25

JEL Classification: Q14, Q15, Q55, O13, O44

For citation: Andros Svitlana, Podiukov Andrii. Agricultural credit as a financial support mechanism for environmental transformation and economic growth of agro-industrial enterprises. Financial and Credit Systems: Prospects for Development. №1(20)2026. P. 240-253. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2026-1-17> [in Ukrainian]

References

1. Adams, D. W., & Von Pischke, J. D. (1992). Microenterprise credit programs: Déjà vu. *World Development*, 20(10), 1463-1470. DOI: [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(92\)90066-5](https://doi.org/10.1016/0305-750X(92)90066-5)
2. Ady, P. (1974). Money and capital in economic development: By R. I. McKinnon. (Washington, D. C.: The Brookings Institution, 1973. Pp. 177. index.). *World Development*, 2(3), 87-88. DOI: [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(74\)90098-9](https://doi.org/10.1016/0305-750X(74)90098-9)

